EESTI APOSTLIKU ÕIGEUSU LAANEMETSA PEETER-PAULI KOGUDUS.

Aastail 1845-1848 siirdusid eestlased ja lätlased massiliselt õigeusku. Konversiooni[1] peeti puhtsotsiaalseks, sest eestlased soovisid parandada oma majanduslikku ja õiguslikku seisundit. 1845. aastal ühines õigeusuga 11 963 Liivimaa kubermangu elanikku, kellest 7854 olid eestlased. 1846. aastal kasvas õigeusku siirdumine veelgi ja usuvahetajate arv jõudis 32 803-ni. 1847. aasta lõpuks usuvahetuse hoog rauges, kuigi veel 1848. aastal vahetas usku 5314 eestlast[2].

11.märtsil 1850 andis keiser Nikolai nõusoleku Pühima Sinodi ettepanekule moodustada eraldi iseseisev Riia ja Miitavi piiskopkond. Piiskopkond moodustati 1. juulil 1850. Ülempiiskopiks pühitseti vikaarpiiskop Platon. Samal päeval suleti ka Liivimaa vaimulik valitsus ja selle asemele moodustati vaimulik konsistoorium. Riias avati Vaimulik Seminar diakonite ja preestrite koolitamiseks[3].

Konversioonilaine oli jõudnud ka praegusesse Lõuna-Eesti kanti. Järjest rohkem talupoegi pöördus õigeusku. Õigeusklike arv kasvas jõudsalt Koikküla, Laanemetsa ja Taheva külades. Sellises olukorras otsustas Liivimaa vaimulik konsistoorium moodustada 17. septembril 1850. aastal Uus-Hargla kihelkonna, et rajada õigeusu kogudus Koikküla, Laanemetsa ja Taheva õigeusklike jaoks[4]. Uuel kogudusel polnud esialgu hoonetki, kus jumalateenistusi pidada. Hoone asukoht pidi olema võimalikult ligipääsetava koha peal. Selleks leiti Laanemetsa postitee ääres tühjalt seisev vana mõisa karjalaut. Aastatel 1850 kuni 1853 oli Laanemetsa mõisa pandipidaja[5] parun Emil von Stackelberg[6],

Georg von Mölleri surma järel pandivad tema pärijad ema Julie von Möller (snd Stackelberg) ja tema õde Caroline von Staden ja vend Reinhold von Möller Laanemetsa mõisa kolmeks aastaks parun Emil von Stackelbergile. 27 500 rubla eest (L. von Stryk, Beiträge zur Geschichte, lk I, 239),

kes oli nõus karjalauda välja üürima kogudusele 150 hõberubla[7] eest aastas. Ruumid olid külmad, mustad ja niisked ning hoone katus lasi vett läbi. Parun Stackelberg lasi hoonet parandada ning alates oktoobrist võis seal juba kiriklikke talitusi läbi viia. Koguduse esimeseks ülempreestriks sai Peeter Rozanov[8]. Ülempeestri palk oli 400 rubla ja tema abilistel 120 rubla

---

[1] Lad k *pöördumine*

[2] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 22

[3] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 23

[4] EAA.1940.1.17; 1847-1858, lk 12

[5] Isik, kellele mõisaomanik mõisa pantis

[6] EAA Kinnistute Register

[7] EAA.1940.1.17; 1847-1858, lk 12

[8] **Peeter Rozanov** oli õigeusu vaimulik, kes sündis 1826. aastal Pihkva piiskopkonnas Pjotr Rozanovi peres. Lõpetas Pihkva Vaimuliku Seminari 15.07.1849. Teenistuskäik: 01.10.1849 pühitseti diakoniks Riia abipiiskopkonna vikaarpiiskopi Platoni (Gorodetski) poolt Cesise (Venden) Püha Katariina kirikus, kus teenis diakonina kuni 1850**. 17.09.1850 pühitseti preestriks Laanemetsa Peeter-Pauli kirikus** ülempreester Platoni (21.04.1850 sai temast ülempreester Riia ja Miitavi piiskopkonnas) poolt. Laanemetsa kirikus teenis **kuni märtsini 1854**. *Kasutatud 03.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti apostlik-õigeusu-kirik/vaimulike andmebaas/*

aastas. Preestrile maksti ka sõidukulu 250 rubla aastas. Kiriku küttekuluks arvestati 65 rubla ning remondiks 85 rubla aastas[9].

Suurtel pühadel tuli kirikusse rahvast nii palju, et kõik ei pääsenudki sisse. Pealegi olid jumalateenistused pikemad kui luteri kirikus ning kogudus pidi kogu teenistuse aeg püsti seisma. Selliste asjaolude tõttu hakkas kogudusest palju liikmeid välja langema. Vaimulik valitsus leidis, et on hädavajalik ehitada koguduse jaoks korralik kirik. Vene kroonu poolt kingiti 16 000 rubla ja 1855. aasta aprillis valmis preestrimaja ning 7. oktoobril pühitseti Laanemetsa Peeter-Pauli kirik[10]. Kiriku ehitamise ajal teenis kogudust ülempreester Simeon Mariptšelski[11] (kuni juuni 1855) ja alates juulist Sergei Lebedev[12]. 1855. aastal kuulus kogudusse 131 meest ja 156 naist[13].



Laanemetsa õigeusu kiriku altar. (Allikas: Valga Muuseum VaMF 1765:1)

[9] EAA.1940.1.17; 1847-1858, lk 20

[10] https://www.eoc.ee/kogudus/laanemetsa-peeter-pauli-kirik/

[11] **Simeon Mariptšelski** oli õigeusu vaimulik, kes sündis 1833.aastal köster Andrei Mariptšelski peres. 1853 lõpetas Pihkva Vaimuliku Seminari 28.02.1854 pühitseti preestriks Riia ja Miitavi ülempeestri Platoni (Gorodetski) poolt Leisi Püha Olga kirikus, kus teenis kuni 18.03.1854. **18.03.1854 – 30.05.1855 preestrina Laanemetsa Peeter-Pauli kirikus**. 30.05.1855 Plaani Püha Nikolai kirikus kuni aastani 1857. Preester Simeon Mariptšelski uinus 1857. aastal ja on maetud Rõuge kalmistule. *Kasutatud 03.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti apostlik-oigeusu kirik/vaimulike-andmebaas/*

[12] **Sergei Lebedev** oli õigeusu vaimulik, kes sündis 01.10.1830 köster Timofei Lebedevi peres. 31.06.1851 lõpetas Pihkva Vaimuliku Seminari. Pühitseti preestriks 14.02.1852 Riia ja Miitavi ülempiiskop Platoni (Gorodetski) poolt. 14.02.1852 – 30.06.1855 preester Antsla Kraavi Prohvet Eelija kirikus. **30.06.1855 – 09.10.1870 preester Laanemetsa Peeter-Pauli kirikus**. Valga Nikolai kirikus teenis preestrina 05.12.1869 – 08.03.1870. 13.12.1881 pühitseti ülempreestriks Võru Suurkannataja Ekateriina kirikus Riia ja Miitavi Filaret II (Filaretov) poolt. Teenis ülempreestrina Võru Suurkannataja Ekateriina kirikus 08.03.1870 – 18. 08.1883. Uinus 18.08.1883 ja on maetud Võru õigeusu kalmistule. *Kasutatud 05.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas/*

[13] EAA1940.1.125; 1855, lk 8

EAÕK Mõniste-Ritsiku kirik on ehitatud samal aastal ja sama tüüpprojekti järgi. Täpselt selle projekti järgi oli ehitatud 1847. aastal Valka Nikolai kirik eesti ja läti õigeusklike jaoks, kuid see hävis 1913. aasta tulekahjus.



Nikolai kirik Valgas. (Allikas: Valga Muuseum VaMF 1595:1)

Laanemetsa kiriku ehitamisega kaasnes ka koguduse liikmete arvu kasv. 1858 aastal kuulus kogudusse 685 meest ja 695 naist[14].

19. saj. II poolel tekkis Liivimaa õigeusklike talupoegade seas soov pöörduda tagasi luteri usku. Ajaloos nimetatakse seda rekonversiooniks[15] ja endisesse usku tagasipöördujaid rekonvertiitideks. Kirikuajaloolased peavad rekonversiooni põhjusteks:

1. Uued õigeusklikud ei olnud veel piisavalt omaks võtnud õigeusu vaimu.

2. Ei teostunud lootus parandada oma majanduslikku ja õiguslikku olukorda, saada juurde maad, vabaneda mõisnike võimu alt. Sügav pettumus ajendas talupoegi endisesse usku tagasi pöörduma.

3. Liikumist õhutasid omalt poolt mõisnikud, pastorid ja koolmeistrid.

4. Luteri kirikus laulatati segaabielupaare (õigeusk ja luteri usk) ja ristiti lapsi ebaseaduslikult. Segaabielust sündinud lapsed pidi seaduse järgi ristima õigeusu kirik[16].

---

[14] EAA.1940.1.126; 1858, lk 28

[15] Lad. k *tagasipöördumine*

[16] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 24

Rekonversiooni küsimus tekitas palju pahandust ja tüli luteri ning õigeusu vahel. Preisi luteri kirikukogult nõuti riigi diplomaatilist sekkumist Vene riigi usuasjadesse ja Preisi keisri eestkostet kohaliku luteri kiriku kaitseks. Liivimaa rüütelkond ja luteri kirik soovisid aastail 1863 - 1865 lahendada rekonvertiitide küsimust eestlastele ja lätlastele usuvabaduse andmisega, mis võimaldaks segapaaridel oma lapsi kasvatada luteriusulistena. Keiser Aleksander II saatis Liivimaale tüliküsimuse lahendamiseks tiibadjutandi Vladimir Bobrinski. Bobrinski esitas keisrile 1864. aasta kohta aruande, kus tõdes, et õigeusk on jäänud kohalikule rahvale täiesti võõraks. Hingekirjas olevatest 140 000 Liivimaa õigeusklikust vaid üks kümnendik tunnistavad tõeliselt õigeusku. Bobrinski soovitas rekonversiooniprobleemi lahendamiseks kuulutada Baltimaades välja usuvabadus. Ka ülipühitsetud piiskop Platoni visiit Liivimaale ei andnud soovitud tulemusi. Paljud õigeusklikud talupojad vahetasid usku ja läksid tagasi luteri kirikusse või siis käisid salaja luteri kirikus armulaual. Kõik see mõjutas keisrit andma 19. märtsil 1865. aastal välja salajase ukaasi, millega vabastati segaabielupaarid kohustusest kasvatada oma lapsi õigeusu vaimus[17].

1885. aasta 26. juunil tühistas võimule saanud keiser Aleksander III usuvabaduse edikti. See tähendas, et segaabielust sündinud lapsed pidi ristima õigeusu kirikus ja kasvatama õigeusu vaimus. Usuvahetus muutus lihtsamaks, kui võimule sai keiser Nikolai II, kes kuulutas välja aastal 1905 ususallivuse manifesti. 20. saj alguses toimus kõige suurem rekonversioon Viljandi-, Tartu- ja Võrumaal (sh Koikkülas, Laanemetsas, Tahevas)[18].

Eesti Vabariigi iseseisvumisega tekkis ka küsimus õigeusu staatuse kohta Eestis. 1920. aasta 10. mail tunnistas Pühim Sinod ja Vene õigeusukiriku kõrgeim nõukogu Eesti õigeusukiriku autonoomseks, kuni autokefaalia küsimuse lahendamiseni Vene õigeusukiriku täiskogul.

15. juunil 1920 võttis Vene õigeusukiriku Pühim Sinod ja kõrgeim nõukogu Pühima Patriarhi Tihhoni õnnistusel vastu otsuse tunnistada Eesti õigeusukirik autonoomseks[19].

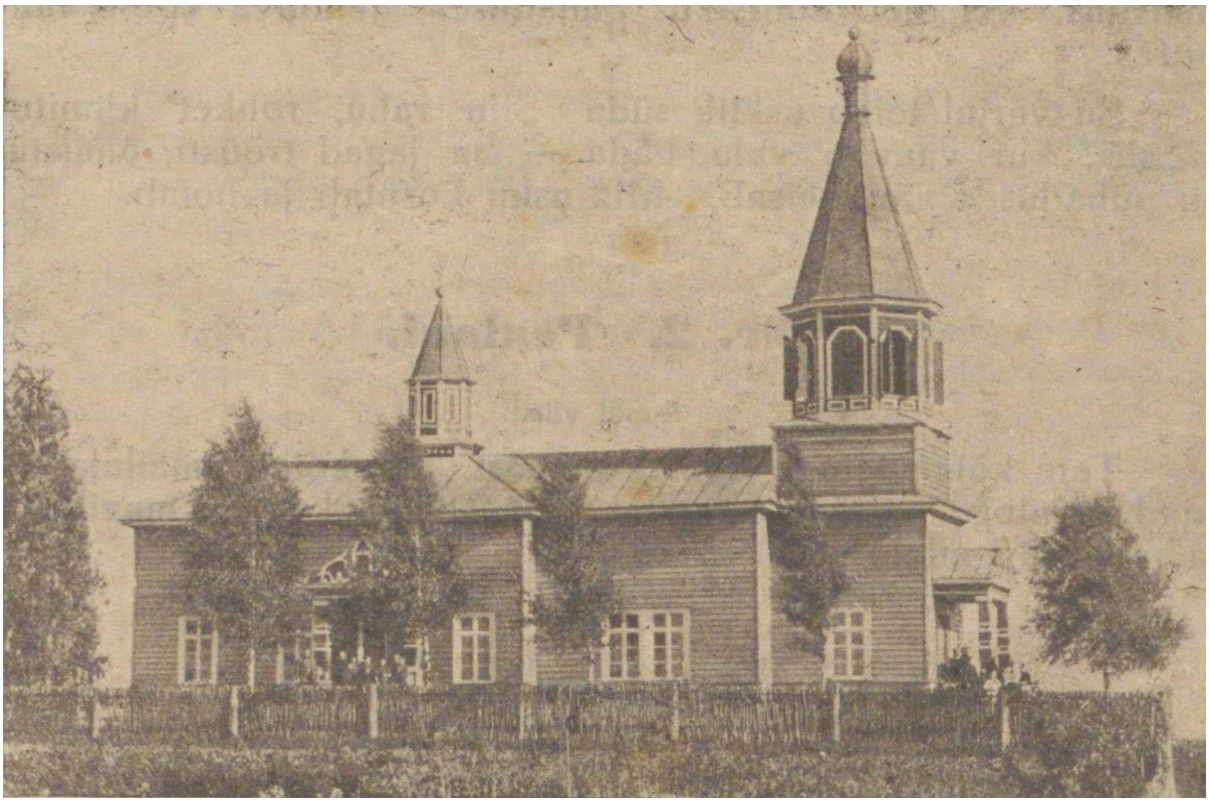
Täielikku iseseisvust see veel Eesti õigeusu kirikule ei andnud. 1922. aasta EAÕKi täiskogul otsustati otsida Eesti kiriku lõplikku kanoonilist tunnustamist mujalt ning siirduda Konstantinoopoli patriarhi alluvusse**. 7. juulil 1923 kuulutas Konstantinoopoli peapiiskop Meletios IV välja otsuse anda EAÕKile iseseisvusakt ja võtta ta Konstantinoopoli patriarhaadi õigusalluvusse[20].**

[17] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 25

[18] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 27

[19] SÕTSOV,A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 29

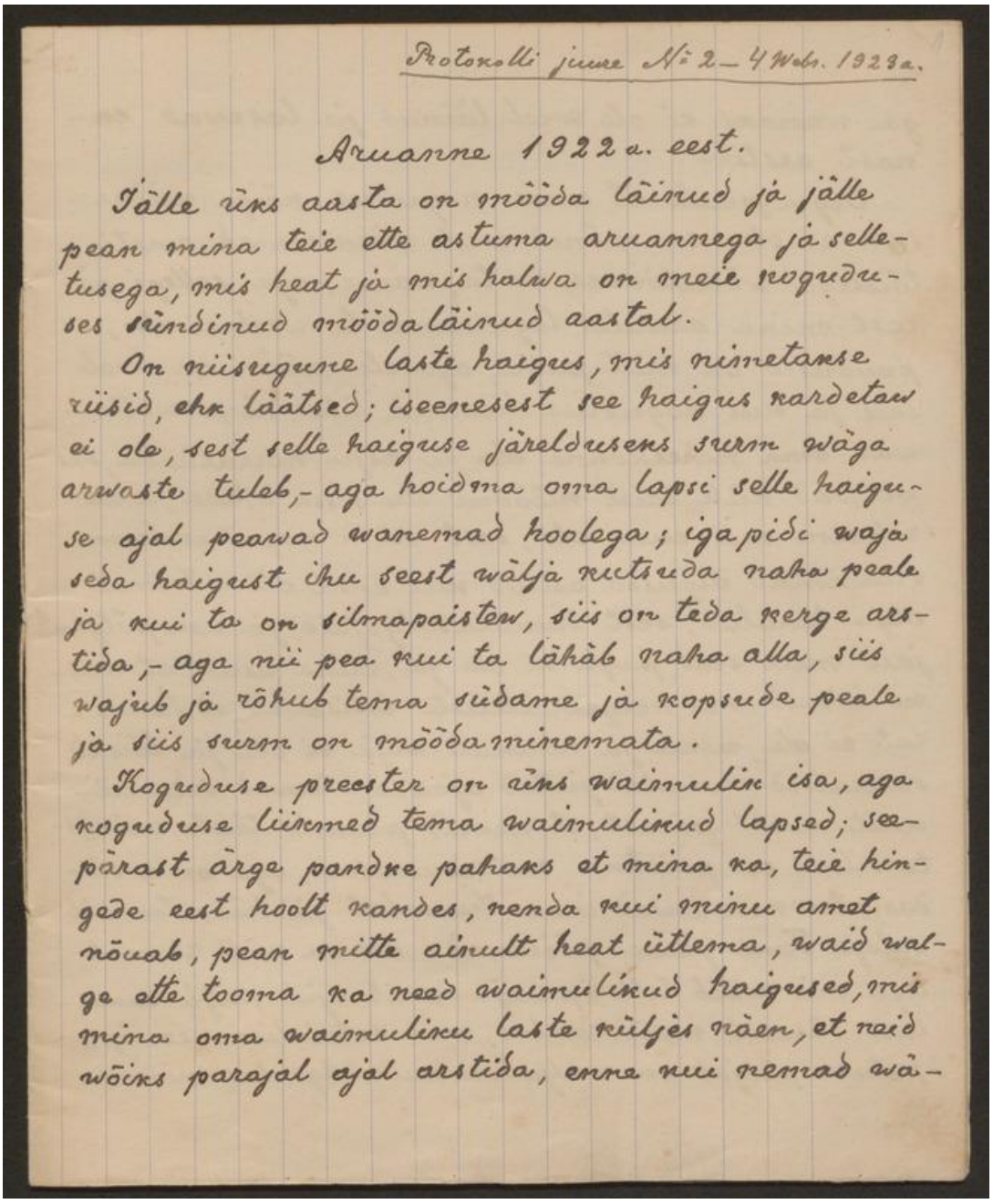
[20] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 31



Vaade Laanemetsa kirikule aastal 1930. (Allikas: Valga Muuseum VaMFp 1069 Ar 645:112)

20-30. aastatel vähenes veelgi Laanemetsa kiriku liikmete arv. Kui 1929. aastal kuulus koguduse hingekirja 671[21] usklikku, siis 1931. aastal 593[22]. Võrreldes 1858. aastaga oli koguduseliikmete arv vähenenud poole võrra. Keeruline oli ka kogudusele preestrite leidmine. 1920. aasta protokollist saab teada, et koguduse nõukogu koosolekul otsustati koguduse preestriks kutsuda Tori praost Nikolai Lebedev ning tema palgaks määrata 6 vakka rukist, 6 vakka otra, 9 vakka seateri, 19 vakka kartuleid, 5 sülda puid, 2000 marka raha ja kiriklikest talitustest saadud tasu[23]. Koguduse aruannetes ei ole juttu ainult koguduses toimuvast, vaid ka üldiselt kogukonna probleemidest ning muredest. 1922. aastal levis Laanemetsa kandis lastehaigus, mida nimetati riisid ehk läätsed. Preester Lebedev hoiatab lapsevanemaid oma lapsi hoidma selle haiguse ajal. Haigus ei ole küll eluohtlik, kuid ravimata jätmisel võib lõppeda surmaga[24].

[21] VaMFp 1069 Ar 645:23, lk 2
[22] VaMFp 1069 Ar 645:25, lk 2
[23] VaMFp 1069 Ar 645:8, lk 4
[24] VaMFp 1069 Ar 645:11, lk 1



Protokolli juure № 2 – 4 Veb. 1923 a.

Aruanne 1922 a. eest.

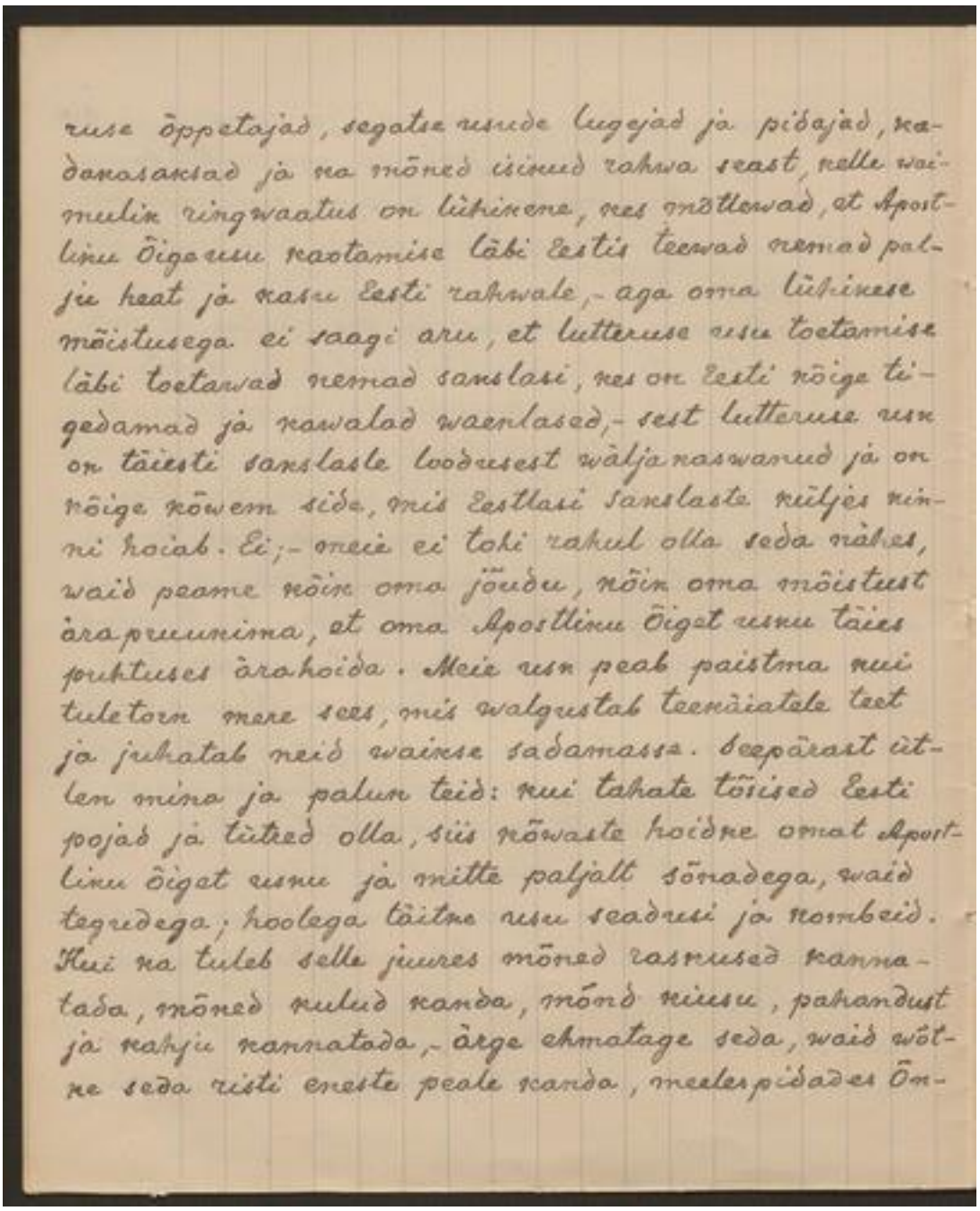
Jälle üks aasta on möödа läinud ja jälle pean mina teie ette astuma aruannega ja selletusega, mis heat ja mis halwa on meie koguduses sündinud möödaläinud aastal.

On niisugune laste haigus, mis nimetatse rüsid, ehk läätsed; iseenesest see haigus kardetaw ei ole, sest selle haiguse järeldusens surm wäga arwaste tuleb, – aga hoidma oma lapsi selle haiguse ajal peawad wanemad hoolega; iga piśi waja seda haigust ihu seest wälja nuhtuda naha peale ja kui ta on silmapaistew, siis on teda kerge arstida, – aga nii pea kui ta lähäb naha alla, siis wajub ja rõhub tema südame ja kopsude peale ja siis surm on möödа minemata.

Koguduse preester on üks wainulik isa, aga koguduse liikmed tema wainulikud lapsed; seepärast ärge pandke pahaks et mina ka, teie hingede eest hoolt kandes, nenda kui minu amet nõuab, pean mitte ainult heat üttlema, waid walge ette tooma ka need wainulikud haigused, mis mina oma wainuliku laste küljes näen, et neid wõiks parajal ajal arstida, enne kui nemad wä-

Aruanne 1922. aasta kohta. (Allikas: Valga Muuseum VaMFp 1069 Ar 645:11, lk 1)

Sama aasta aruandes on kirjutanud preester Lebedev, kuidas luteriusu pooldajad toetavad sakslasi, kes on Eesti kõige tigedam ja kavalam vaenlane. Õigeusklikud peavad kõvasti oma usust kinni hoidma, sest õigeusk on kui tuletorn meres, mis valgustab teekäijatele teed ja juhatab neid vaiksesse sadamasse. Uskuge, ärge hoidke luteri ega teistsuguste uskude poole, vaid hoidke Apostliku õigeusu poole, siis võite Eestile head ja õnnelikku tulevikku valmistada[25].



ruse õppetajad, segatse rusude lugejad ja pidajad, nadanasarsad ja ne mõned isinud rahwa seast, kelle woimulik ringwaatus on lühikene, nes mõtlewad, et Apostliku õigeusu raotamise läbi Eestis teewad nemad palju heat ja kasu Eesti rahwale, - aga oma lühikese mõistusega ei saagi aru, et lutteruse rusu toetamise läbi toetawad nemad sanslasi, kes on Eesti nõige tigedamad ja rawalad waenlased, - sest lutteruse usu on täiesti sanslaste loodusest wäljanaswanud ja on nõige nõwem side, mis Eestlasi sanslaste küljes ninni hoiab. Ei; - meie ei tohi rahul olla seda näha, waid peame nõin oma jõudu, nõin oma mõistust äraprunnima, et oma Apostliku õiget usku täies puhtuses ärahoida. Meie usk peab paistma nui tuletorn mere sees, mis walgustab teekäijatele teed ja juhatab neid waikse sadamasse. Seepärast ütlen mina ja palun teid: nui tahate tõesed Eesti pojad ja tütred olla, siis nõwaste hoidke omat Apostliku õiget usku ja mitte paljalt sõnadega, waid tegudega; hoolega täitke usu seadusi ja nombeid. Kui ne tuleb selle juures mõned rasnused kannatada, mõned kulud kanda, mõnd riisu, pahandust ja rahju kannatada, - ärge ehmatage seda, waid wõtke seda risti eneste peale kanda, meeles pidades Õn-

Aruanne 1922. aasta kohta. (Allikas: Valga Muuseum VaMFp 1069 Ar 645:11, lk 4)

[25] VaMFp 1069 Ar 645:11 lk 4

Laiemas plaanis toimus Eesti õigeusumaastikul ikka veel vaidlusi selle üle, kas alluda Moskva või Konstantinoopoli patriarhaadile. 22. mail 1935 kinnitati EAÕKi täiendatud Põhimäärus Eesti Vabariigi valitsuse otsusega ja registreeriti siseministeeriumis.

Seisuga 16. juuni 1940 kuulusid kõik õigeusklikud Eestis iseseisvasse Konstantinoopoli patriarhaadile alluvasse rahvakirikusse[26]. Seoses nõukogude okupatsiooni algusega Eestis likvideeriti EAÕK jaanuaris 1941. Kui nõukogude väed taganesid 1942. aastal, õnnestus EAÕKil taastada autonoomsus, kuid oli tekkinud kirikulõhe[27]. Osast õigeusu kogudusi pooldas Moskva patriarhaadi alluvust, teised Konstantinoopoli.

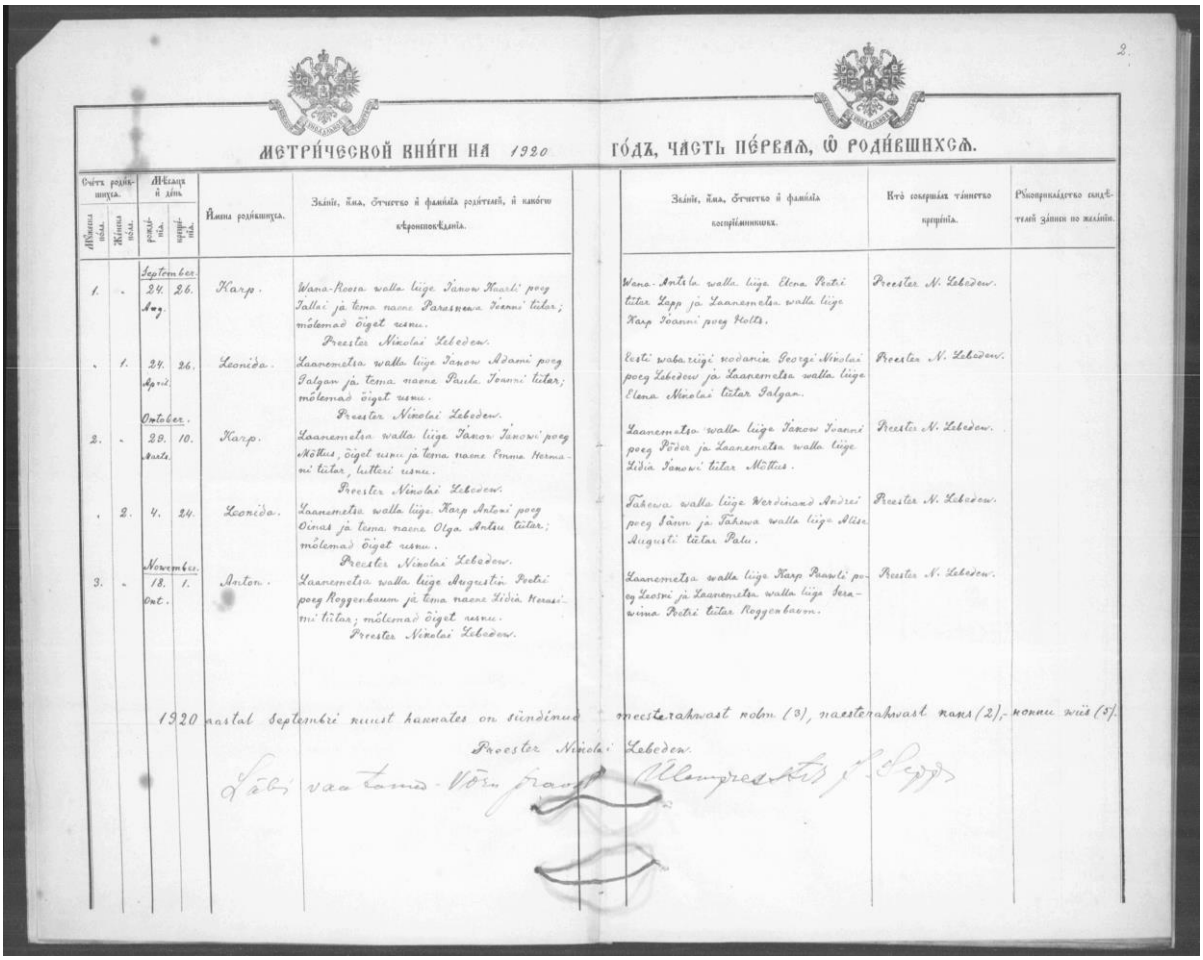
Peale II maailmasõja lõppu, kui Eesti oli okupeeritud, otsustas Moskva patriarh lõpetada EAÕKi tegevuse ning kõik õigeusu kogudused Eestis pidid alluma edaspidi Moskvale. Eesti õigeusu metropoliit Aleksander koos 23 vaimulikuga suundusid välismaale ning moodustasid paguluses EAÕKi[28].

[26] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 34

[27] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 35

[28] SÕTSOV, A. Eesti õigeusu piiskopkond Stalini ajal. Tallinn, 2004. Lk 37

Laanemetsa kiriku dokumente on väga palju hävinud. Enamus allesjäänud dokumentidest (meetrikaraamatud, kirjavahetus, teatised jne) asuvad Rahvusarhiivis. Aruanded (1918-1932) ja protokollid (1931-1956) Valga Muuseumis. Aastal 1920 kasutati veel venekeelseid trükitud meetrikaraamatuid, järgmisest aastast võeti kasutusele eesti keeles trükitud meetrikaraamatud.



МЕТРИЧЕСКОЙ КНИГИ НА 1920 ГОДЪ, ЧАСТЬ ПЕРВАЯ, О РОДИВШИХСЯ.

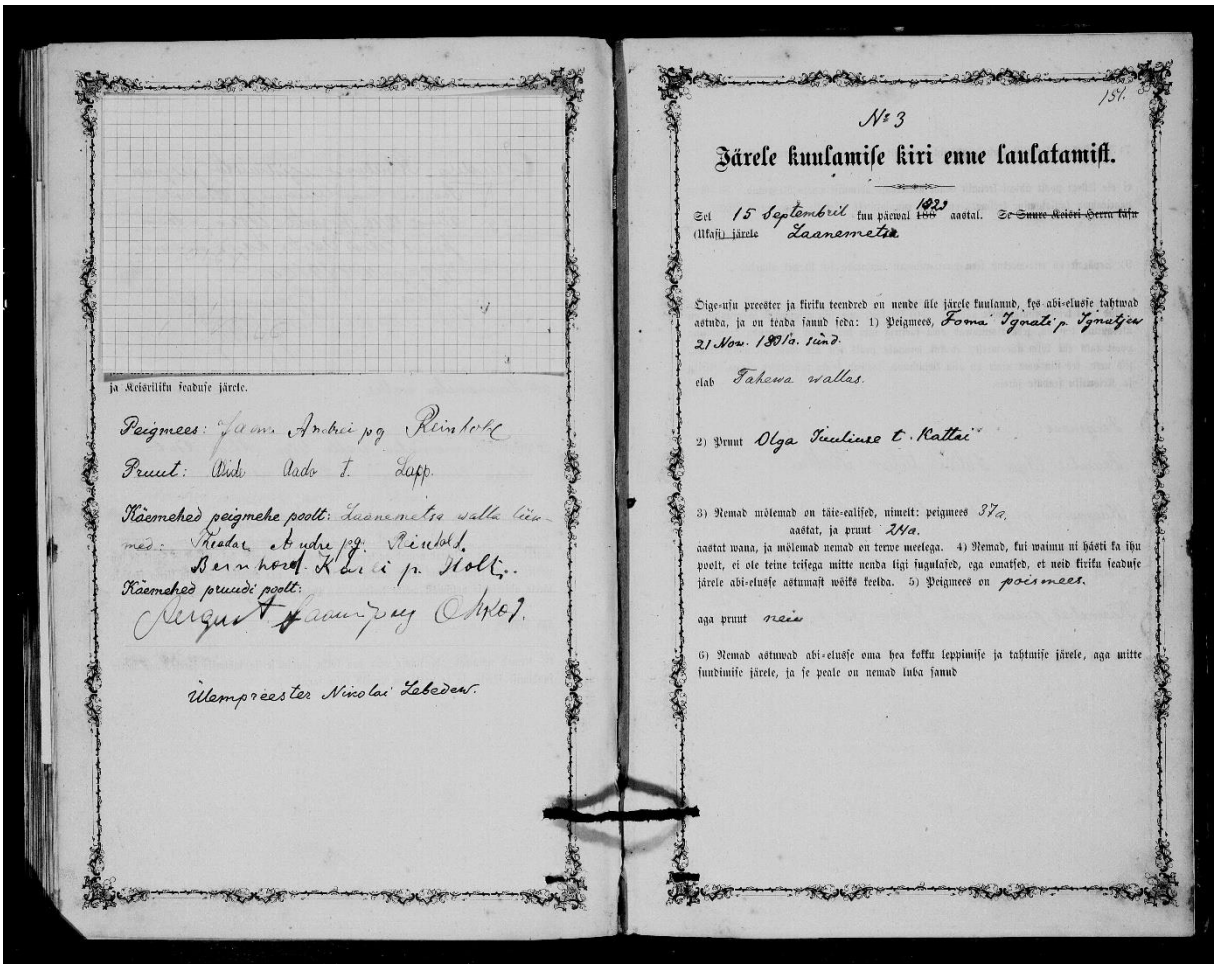
Очёт родившихся. Мужеск. пола.	Женск. пола.	Мѣсяцъ и день рожд.	крещ.	Имена родившихся.	Званіе, имя, отчество и фамилія родителей, и какого вѣроисповѣданія.	Званіе, имя, отчество и фамилія восприемниковъ.	Кто совершилъ таинство крещенія.	Рѣшительно ли свидѣтелей здѣшнихъ по жительству.
1.	-	September. 24. Aug.	26.	Karp.	Wana-Roosa walla liige Jänow Kaarli poeg Tallai ja tema naene Parasneva Joanni tütar; mõlemad õiget usnu. Preester Nikolai Lebedew.	Wana-Antola walla liige Elena Petri tütar Lapp ja Laanemetsa walla liige Karp Joanni poeg Holts.	Preester N. Lebedew.	
-	1.	24. April.	26.	Leonida.	Laanemetsa walla liige Jänow Adami poeg Talgan ja tema naene Paula Joanni tütar; mõlemad õiget usnu. Preester Nikolai Lebedew.	Eesti vabariigi vodanik Georgi Nikolai poeg Lebedew ja Laanemetsa walla liige Elena Nikolai tütar Talgan.	Preester N. Lebedew.	
2.	-	October. 28. Aprile	10.	Karp.	Laanemetsa walla liige Jänow Jänowi poeg Mõttus, õiget usnu ja tema naene Emma Hermani tütar, lutheri usnu. Preester Nikolai Lebedew.	Laanemetsa walla liige Jänow Joanni poeg Põder ja Laanemetsa walla liige Lidia Jänowi tütar Mõttus.	Preester N. Lebedew.	
-	2.	4.	24.	Leonida.	Laanemetsa walla liige Karp Antoni poeg Oinas ja tema naene Olga Antoni tütar; mõlemad õiget usnu. Preester Nikolai Lebedew.	Tahewa walla liige Werdinand Andrei poeg Sänn ja Tahewa walla liige Alisa Augusti tütar Palu.	Preester N. Lebedew.	
3.	-	November. 18. Oct.	1.	Anton.	Laanemetsa walla liige Augustin Petri poeg Roggenbaum ja tema naene Lidia Hermani tütar; mõlemad õiget usnu. Preester Nikolai Lebedew.	Laanemetsa walla liige Karp Pauli poeg Leotni ja Laanemetsa walla liige Serawima Petri tütar Roggenbaum.	Preester N. Lebedew.	

1920 aastal septembri nimet kuunates on sündinud meesterahwast nolm (3), naesterahwast nans (2), nonnu wiis (5).

Preester Nikolai Lebedew.

Meetrikaraamat sündide kohta. (Allikas: Rahvusarhiiv EAA.1940.1.213; 1920-1926)

Viimane sissekanne meetrikaraamatusse abiellujate kohta on 1929. aastast „*Järelekuulamise kiri enne laulatust*“. Tulevane abielupaar, Foma Ignatjev 37 a ja Olga Kattai 24 a, pidi käima preestri juures ennast üles andmas ja kirjutama alla dokumendile, et nad on täisealised, terve mõistusega ning nad pole omavahel sugulased. Dokumendile kirjutasid alla ka preester ja käemehed nii pruudi kui peigmehe poolt[29].



№ 3

Järele kuulamise kiri enne laulatamist.

Set 15 Septembril kuu päewal 1929 aastal. ~~Se Suure Keiri Herra tüür~~ (Ilfafi) järele Laanemetsa

Sige-usu preester ja kiriku teendred on nende üle järele kuulanud, kes abi-elusse tahtwad astuda, ja on teada saanud seda: 1) Peigmees, Foma Ignati p. Ignatjew 21 Nov. 1901a. sünd.

elab Tahewa wallas.

2) Pruut Olga Juliuse t. Kattai

3) Nemad mõlemad on täie-ealised, nimelt: peigmees 37a. aastat, ja pruut 24a. aastat wana, ja mõlemad nemad on terwe meelega. 4) Nemad, kui waimu ni häästi ka ihu poolt, ei ole teine teisega mitte nenda tigi sugulased, ega omatsed, et neid kiriku seaduse järele abi-elusse astumast wõiks keelda. 5) Peigmees on poissmees.

aga pruut neiu

6) Nemad astuwad abi-elusse oma hea kokku leppimise ja tahtmise järele, aga mitte sundimise järele, ja se peale on nemad luba saanud

ja Keisrliku seaduse järele.

Peigmees: Jam. Andrei pg Rinkoff

Pruut: Aida Aado t. Lapp.

Käemehed peigmehe poolt: Laanemetsa valla liikmes: Friedrich Andrei pg. Rinkoff. Bernhard Karli p. Holt.

Käemehed pruudi poolt:

Ülempreester Nikolai Lebedew.

Järelekuulamise kiri enne laulatust. (Allikas: Rahvusarhiiv EAA.1940.1.121; 1882-1929)

Okupatsiooni-aegsest Eestist on teada Laanemetsa koguduse elu kohta väga vähe. 1946. aasta aruandest saab lugeda, et kvartalis toimus 3 jumalateenistust umbes 50 osavõtjaga. Suurtel pühadel käis kirikus kuni 250 õigeusklikku. Kogudusse kuulus 300 liiget. Säilinud protokolliraamatus on viimane sissekanne tehtud 1. juulil 1956. aastal kell 14.50:

Koguduse juhatus võttis A. Harakilt remonditöö vastu ja otsustas töötasu välja maksta, samuti ka materjali hinna protokoll nr 1 alusel.

Allakirjutanud: preester Jakob Mölter, kirikuvanem J. Moorus, kirikuvanema abi J. Prangli[30]

[29] EAA.1940.1.121; 1882-1929, lk 218

[30] VaMF 3912 Ar. 2335:2

Viimane preester Laanemetsa kirikus oli Valentin Savin[31]. Kogudus lõpetas tegevuse 1966. aastal.

1967. aastal sai Laanemetsa kirikuhoonest Valga Muuseumi hoidla. Sinna viidi palju väärtuslikke esemeid, nagu Bergi kaarik, voorimehe troska, linamasinad, puunõud jne. Laanemetsa kirikusse toodi ka mahajäetud Karula Vissi kirikust mitmesuguseid esemeid. Kahe kiriku varadest oli kõige rohkem teenistusrõivaid ja linikuid. Peale selle veel ikoone, armulauariistad ja ristimisvaagnad. Seitsmekümnendate aastate algus tõi kaasa mitmeid sissemurdmisi ja vargusi Laanemetsa kirikus. Varastati ikoonid ja armulauariistad. Järelejäänud vara viidi Valga muuseumisse[32].



Laanemetsa kirik Valga Muuseumi hoidlana 1970. (Allikas: Valga Muuseum VaMF 1765:1)

[31] **Valentin Savin** oli õigeusu vaimulik. Sündis 02.09.1913 Peterburi kubermangus diakon Vassili Savini peres. 1937 lõpetas Petseri Vaimuliku Seminari. Preestriks pühitseti 20.05.1940 Saatse Püha Paraskeva kirikus Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Aleksandri (Paulus) poolt. Preestrina teenis Saatse Püha Paraskeva, Lisje Püha Vladimiri, Mõla Kristuse Sündimise, Petseri 40 Usukannataja ja Räpina Püha Sakariase kogudustes. Kogudust hooldava preestrina Võõpsu Püha Nikolai, Suislepa Püha Katariina, Mehikoorma Issandamuutmise, Piirissaare Peetruse-Pauluse ja Võnnu-Kärsa Kristuse Sündimise kirikutes. **Ülempreestrina Valga Issidori koguduses 28.08.1954-29.04.1994 ja Laanemetsas 20.09.1957-1966.** Ülempreestrina teenis veel Priipalu Vassilius Suure, Ilmjärve Jumalailmumise ja Laatre Pühavaimu kogudustes. Valentin Savin uinus 29.04.1994 ja on maetud Valka Tartu tänava kalmistule. *Kasutatud 08.10.2025 https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-õigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas/*

[32] Kärt Lehe mälestused Valga Muuseumist



Laanemetsa kirik aastal 2009. (Autor teadmata)

2009. aastal moodustasid Taheva Vallavalitsus ja kohalik kogukond seltsingu, et koguda raha kirikuhoone avariilise tornikiivri restaureerimiseks, mis tollal oleks maksma läinud 52 tuhat krooni[33]

[33] Anna abi pühakoja päästmiseks. Eesti Kirik 27. mai 2009. *Kasutatud 09.10.2025, https://eestikirik.ee/anna-abi-puhakoja-paastmiseks*



Laanemetsa kirik aastal 2025. (Autor: Katrin Juurvee)



Laanemetsa kirik aastal 2025. (Autor: Katrin Juurvee)

Koguduses teeninud vaimulikud:

Rozanov Peeter 17.09.1850 – märts 1854

Mariptšelski Simeon 18.03.1854 – 30.05.1855

Lebedev Sergei 30.06.1855 – 09.10.1870

Užinski Nikolai[34] 16.10.1870 – 14.06.1877

Hrebtov Aleksander mai-sept 1877 asetäitja

Rudakov Maksim[35] 28.08.1877 – 23.09.1883

Lebedev Nikolai[36] 18. nov 1883-15.10.1899

Nevdatšin Pavel nov-dets 1899 asetäitja

Bleive Mihhail[37] 02.01.1900-27.02.1908

Bogdanov Konstantin[38] apr 1908-1920 juuni

Lebedev Nikolai 23. juuli 1920-01.11.1931

---

[34] **Nikolai Užinski** oli eesti ja vene õigeusu vaimulik. Sündis 1845 Rakveres Vassili Užinski peres, õppis Riia Vaimuliku Koolis ja Seminaris 1857 – 1867. 27.07.1867 pühitseti diakoniks Riia ja Miitavi ülempiiskopi Veniamini (Karelin) poolt. 27.07.1867 – 16.10.1870 preestri kt Võru Suurkannataja Ekaterina koguduses. Preester **Laanemetsa kirikus 16.10.1870 – 14.06.1877**. Nikolai Užinski on maetud Laanemetsa kalmistule. *Kasutatud 07.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike -andmebaas/*

[35] **Maksim Rudakov** oli õigeusu vaimulik, köster ja kooliõpetaja. Sündis 1848 diakon Georg Rudakovi peres, lõpetas Pihkva Vaimuliku Seminari 15.06.1872. Peterburi piiskopkonnas teenis köster-kooliõpetajana kuni 18.06.1874 ja Kavilda Püha Neeva -Aleksandri koguduses kuni 26.07.1877. Samal aastal pühitseti Laanemetsa Peeter-Pauli koguduse preestriks Riia ja Miitavi ülempiiskopi Serafimi (Protopopov) poolt. Preester Lohusuu Jumalailmumise koguduses 23.09.1883 – 20.06.1891. Preester Nõo Kolmainu koguduses kuni surmani 1903. *Kasutatud 07.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti -apostlik- oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas/*

[36] **Nikolai Lebedev** oli õigeusu vaimulik. Sündis 05.04.1855 Laanemetsa vallas Sergei Lebedevi peres. Lõpetas 27.07.1878 Riia Vaimuliku Kooli ja Seminari ja omandas köster-kooliõpetaja kutse. Töötas köster-kooliõpetajana Laanemetsa Peeter-Pauli koguduses 1878-1881. Preestriks pühitseti 29.08.1881 Riia ja Miitavi ülempiiskop Filareti (Filaretov) poolt. Teenis preestrina Reomäe Apostel Andrease koguduses 09.12.1881-1882, Tiirimetsa Kristuse Sündimise koguduses 08.09.1881-1883, Antsla Kraavi Prohvet Eelija koguduses 24.08.1883-18.11.1883, **Laanemetsa Peeter-Pauli koguduses 18.11.1883-15.10.1899** ja ülempreestrina 23.07.1920-01.11.1931. Nikolai Lebedev uinus 1939. aastal ja on maetud Laanemetsa kalmistule. *Kasutatud 08.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas/*

[37] **Mihhail/Mihkel Bleive** oli eesti õigeusu vaimulik. EAÕK märter-pühak. Sündis 29.10.1873 Viljandimaal Olustvere vallas köster Jaan/Ivan Bleive peres, lõpetas Riia Vaimuliku Kooli ja Seminari 21.06.1894 ning omandas köster-kooliõpetaja kutse. Preestriks pühitseti 02.01.1900 Riia Pühade Apostlite Peetruse ja Pauluse katedraalkirikus Riia ja Miitavi ülempiiskop Agafangeli (Preobraženski) poolt. Teenis preestrina **Laanemetsa Peetruse ja Pauluse koguduses 02.01.1900-27.02.1908**, Nõo Püha Kolmainu koguduses 27.02.1908-01.07.1915, Rõngu Tilga Issanda Taevaminemise koguduses 01.07.1915-27.10.1916. Ülempreestriks pühitseti 18.08.1918 Tartu Jumalaema Uinumise katedraalkirikus Eesti piiskop Platoni (Kulbusch) poolt. Ülempreester Tartu Jumalaema Uinumise koguduses 18.08.1918-14.01.1919.
Ülempreester Mihhail Bleive mõrvati Eesti Töörahva Kommuuni sõjaväelaste poolt Tartu Krediidipanga keldris 14.01.1919 ja puhkab Tartu Jumalaema Uinumise katedraalkirikus. **Isa Mihhail kanti 1999 eesti Piiskopkondade Pühade märtrite nimekirja ja kanoniseeriti 2012 Konstantinoopoli Püha Sinodi poolt EAÕKi uusmärtriks ja pühakuks.** *Kasutatud 08.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas/*

[38] **Konstantin Bogdanov** oli õigeusu vaimulik. Sündis 26.10.1856 Riias diakon Jossif Bogdanovi peres. 1875 lõpetas Riia Vaimuliku Kooli ja Seminari omandades köster-kooliõpetaja kutse. 1875-76 õppis Kiievi Vaimulikus Akadeemias. Tartu Ülikoolis sooritas gümnaasiumiõpetaja kutseeksami. 25.04.1897 pühitseti preestriks Laiuse Jumalaema Sündimise kirikus Riia ja Miitavi ülempiiskop Filareti (Filaretov) poolt. Teenis preestrina Laiuse Jumalaema sündimise, Viljandi Eelkäija Johannese, Uue-Virtsu Kristuse Sündimise kogudustes. **Laanemetsa koguduses 20.08.1908-23.01.1920**. Konstantin Bogdanov uinus 16.02.1926 ja puhkab Vana-Pärnu kalmistul. *Kasutatud 08.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas/*

Roi Timoteus[39] 01.11.1931-10.10.1933 (aastatel 1923-33 Laanemetsa 4-klassilise algkooli juhataja)

Raid (Preiman) Martin[40] 05.02.1934-07.02.1935

Tapp Mihhail 1935-1938 mai

Aleksander Anton[41] 01.05-04.12.1938

Reis Orest[42] 04.12.1938-01.08.1939

Anton Aleksander sept 1939 – 03.06.1940 asetäitja

Sinivee Nigo (Nikolai Simson)[43] 03.06-20.08.1940 (aastatel 1934-1941 Laanemetsa 4-klassilise algkooli juhataja)

Hints Sergei[44] 20.08.1940-22.01.1942

Melts Joann[45] 20.01.1942-02.11.1944 asetäitja

Anton Aleksander 12.04.1945-03.01.1953

---

[39] **Timoteus Roi** oli köster-kooliõpetaja, diakon ja preester. Sündis 06.03.1883 Muhu saarel Hellamaal. Õppis Kuressaare Linnakoolis, Haapsalus läbis pedagoogika kursused ja omandas algkooliõpetaja kutse 1906. Vaimuliku kutseeksami sooritas Tallinnas praostkonna nõukogu juures 20.07.1915. 14.09.1914 pühitseti diakoniks Tallinnas Issanda Muutmise kirikus Riia ja Miitavi piiskopi Joanni (Smirnov) poolt ja 04.12.1916 preestriks Võnnu-Kärsa Kristuse Sündimise kirikus. Teenis preestrina Võnnu-Kärsa Kristuse Sündimise, Kulje Püha Eeliase, Värska Georgiuse ja Helme-Tõrva Kristuse Sündimise kirikutes. Laanemetsa **Peeter-Pauli koguduses 01.11.1931-10.10.1933**. Timoteus Roi uinus 10.10.1933 ja on maetud Tartu Uspenski kalmistule. *Kasutatud 08.10.2025, https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas/*

[40] **Raid (Preimann) Martin** oli eesti õigeusu vaimulik, köster-kooliõpetaja ja pedagoog. Sündis 04.08.1884 Märjamaa kihelkonnas. Lõpetas Riia Vaimuliku Seminari ja omandas köster-kooliõpetaja kutse. 1921 sooritas vaimuliku kutse-eksami EAÕK Sinodi juures. Diakoniks pühitseti 06.12.1921 Tallinna Issandamuutmise kirikus metropoliit Aleksandri (Paulus) poolt. Preestrina on teeninud kuues erinevas Eesti õigeusu koguduses. Kogudust hooldava preestrina kaheksas erinevas koguduses, sh **Laanemetsa Peeter-Pauli koguduses 05.02.1934-07.02.1935.** *Kasutatud 08.10.2025 , https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas*

[41]**Aleksander Anton** sündis 17.03.1910 Võrumaal Vana-Roosa vallas. 1937 lõpetas Petseri Vaimuliku Seminari. Diakoniks pühitseti 06.11.1937 ja preestriks 14.11.1937 Karula Jumalaema Kaitsmise kirikus Petseri peapiiskopi Nikolai poolt. Teenis preestrina neljas erinevas koguduses ja kogudust hooldava preestrina kolmes kirikus, sh **Laanemetsa kirikus 01.05-04.12.1938, sept 1939 – 03.06.1940, 12.04.1945-03.01.1953. Anton** Aleksander uinus 21.03.1993 ja puhkab Kaika kalmistul. *Kasutatud 08.10.2025 , https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas*

[42] **Reis Orest** sündis 09.06.1911 Saaremaal Laimjala vallas. Õppis Tartu Ülikoolis usuteaduskonnas, Tallinna Pedagoogiumis, Petseri Vaimulikus Seminaris, mille lõpetas 1937. Pühitseti diakoniks 03.12.1938 ja preestriks 04.12.1938 Laanemetsa Peeter-Pauli kirikus Riia ja Miitavi ülempiiskopi Nikolai poolt. **Preestrina teenis Laanemetsas 04.12.1938-01.08.1939** ja Piila Peaingel Miikaeli koguduses. 1945. aastal loobus preestri ametist. *Kasutatud 08.10.2025 , https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas*

[43] **Nigul (Nigo)/ Nikolai Sinivee** oli õigeusu vaimulik, pedagoog ja agronoom. Sündis 27.05.1897 Sangastes. Õppis Tartu Ülikoolis agronoomiat, preestri kutse-eksami sooritas Petseri kloostris. Diakoniks ja preestriks pühitseti 03.06.1940 Tallinna Neeva Aleksandri peakirikus. **Preestrina teenis ainult 2 kuud Laanemetsa kirikus 03.06-20.08.1940.** *Kasutatud 08.10.2025 , https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas*

[44]**Sergei/Sergius Hints** oli preester, ülempreester ja teoloog. Sündis 17.12.1917 Tallinnas. Lõpetas Petseri Vaimulikus Seminari 1937 ja Rumeenia Çernauti Usuteaduste Ülikooli 1938 teoloogina. Diakoniks pühitseti 05.03.1939 ja preestriks 12.03.1939 Tallinna Issanda Muutmise katedraalkirikus Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Aleksandri (Paulus) poolt. Preestrina teenis kolmes koguduses, hooldajapreestrina kuues koguduses, sh **Laanemetsas 20.08.1940-22.01.1942.** Ülempreestriks pühitseti 1953. aastal Eesti piiskop Romani (Tang) poolt. Alates 1948. aastast Võru praost. *Kasutatud 08.10.2025 , https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas*

[45] **Melts Joann** oli preester, ülempreester ja praost. Sündis 02.01.1879 Otepää vallas Ilmjärvel. 1916 sooritas vaimuliku kutse-eksami. Diakoniks pühitseti 31.10.1910 Pühtitsa/Kuremäe Jumalaema Uinumise nunnakloostris ja preestriks 28.01.1916 Riia Pühade Apostlite Peetruse ja Pauluse katedraalkirikus Riia ja Miitavi ülempreestri Joanni (Smirnov) poolt. Preestrina teenis Juuru Püha Vassilius Suure koguduses, Antsla-Kraavi Prohvet Eelija koguduses ja Valga Püha Nikolai koguduses 04.08.1919-1923. Ülempreestriks pühitseti 1923 Valga Issidori peakirikus Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Aleksandri (Paulus) poolt. Teenis Valga Issidori kirikus 1923-1940, 1941-42, 1944-1951. 1950. aastal oli piiskopi kandidaat, 1951 valiti Valga praostiks**. Laanemetsa kirikus oli kogudust hooldav ülempreester 20.01.1942-02.11.1944.** *Kasutatud 08.10.2025 , https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas*

Mölter Jakob[46] **03.01.1953-20.09.1957**

Savin Valentin 20.09.1957-01.07.58 asetäitja

Kaseküli Vladimir asetäitja 5 kuud

Savin Valentin 1959-1966

[46] **Jakob Mölter** oli eesti õigeusu vaimulik. Sündis 06.05.1903 Viljandimaal Kolga-Jaani vallas. 1951. aastal sooritas vaimuliku kutse-eksami. Diakoniks pühitseti 03.03.1951 ja preestriks 04.03.1951 Tallinna Püha Neeva-Aleksandri katedraalkirikus Tallinna ja kogu Eesti piiskopi Romani (Tang) poolt. Teenis preestrina neljas koguduses ja kogudust hooldava preestrina üheksas koguduses, sh **Laanemetsa kirikus 03.01.1953-20.09.1957.** *Kasutatud 08.10.2025 , https://www.eoc.ee/eesti-apostlik-oigeusu-kirik/vaimulike-andmebaas*